

DEHB, KARŐI OLMA VE/VEYA DAVRANIM BOZUKLUĞU VE AİLE

DEHB'ye Biyolojik Yatkınlığı Arttırıcı Bir Faktör Olarak Aile

- %70-80 genetik etki.
- Ancak genetik DEHB için tek faktör değil, MZ ikizler arasında %100 uyum yok.
- Doğum öncesi faktörler açısından, annenin hamilelik döneminde sigara içmesi en tutarlı ve güçlü DEHB risk faktörü.

- Erken/ilk ebeveynlik becerileri ile DEHB'deki prefrontal korteks düzenleme eksiklikleri arasında ilişki olduğuna dair bulgular vardır.
- Erken olumsuz aile yaşantıları, duygu düzenleyici sistemlerin gelişimi sırasında olumsuz etki göstererek, biyolojik bir risk faktörü oluşturabilir.

Aile Ortamının DEHB'nin Gelişim Özellikleri Üzerindeki İkincil Etkileri

DEHB'de güçlü biyolojik yatkınlık bulunmakla birlikte, aile ortamı, bozukluğun gelişimi, ifade şekli ve sonuçları üzerinde önemli bir rol oynayabilir.

- Çocuğun DEHB özelliklerinin stres verici, talepkar ve zorlayıcı doğası, aile üyelerinin olumsuz tepkilerini tetikleyebilir, aile ilişkileri üzerinde olumsuz etkiler gösterebilir ki bunlar da çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir.
- DEHB'nin olumsuz etkileri, ebeveyn-çocuk arasında güvensiz bağlanmanın oluşmasına yol açabilir.
- Dolayısıyla, DEHB'li çocukların ailelerinde yaşanan zorluklar, bozukluğun özelliklerini, *ikincil olarak*, etkileyebilir.

- 1. Çocuğun, belki de ebeveynlerin, DEHB belirtileri aile işlevselliğini bozarak DEHB belirtilerinin ifadesini ve sürekliliğini şiddetlendirebilir.**

Aile faktörleri DEHB'nin birincil nedeni değildir ama bozukluğun şiddetini arttırıcı etki gösterebilir.

2. İhtiyaca cevap veren, duyarlı ve esnek aile ortamı, çocuğun kendini-düzenleme mekanizmalarının gelişimini kolaylaştırarak, DEHB belirtilerini, hatta bozukluğa biyolojik yatkınlığın ortaya çıkışını azaltabilir. Bu etkiler koruyucu faktörler olarak işlev görebilir.

DEHB ve davranım bozukluğu bir arada görülebılır. Aile faktörlerinin bu ilişkıdeki etkileri:

Hiperaktivite, dürtüsellik ve dikkat eksikliği,

tutarsız disiplin, çocuğun davranışlarına rehberlik etmede zayıflık gibi davranım problemleriyle yakından ilişkıli olan olumsuz ebeveynlik davranışlarını arttırabilir; ebeveynlerin katı, tepkisel disiplin yöntemleri kullanmasını tetikleyerek bir stresör olabilir.

Ebeveyn-çocuk İlişkisi

Birçok araştırma bulgusu var:

- DEHB'li çocukların ebeveynleri, olmayan çocukların ebeveynlerine göre, daha fazla stresli ve çatışmalı bir aile ortamı, daha zayıf ebeveyn pratikleri, daha fazla ebeveyn eleştiriciliği, daha az otoriter tutum ifade etmektedirler.

- DEHB'li çocukların ailelerinde ebeveyn-çocuk etkileşimindeki güçlükler **okul öncesi dönemden başlamakta ergenlikte devam etmektedir.**
- Genel olarak DEHB'li çocukların annelerinin daha direktif, daha az ödüllendirici ve daha reddedici olduğu bulunmuş.
- Hem kız hem erkek DEHB'li çocukların, anne ve babalarıyla çatışmalı etkileşimleri daha sık gözlenmiş.

Çocuğun ve ergenin saldırgan davranışlarının (karşı olma ve davranım bozukluğu), DEHB belirtilerinden çok, SED ve ebeveyn stilleri gibi değişkenlerle ilişkili bulunduğu gözlenmektedir.

- Ailenin işlevselliği, çocuğun davranım problemlerinin sürekliliği ve şiddeti için önemli yordayıcıdır.

Kardeş İlişkisi

Sınırlı sayıda araştırma bulgusu var:

- DEHB'li çocukların kardeşleriyle, olmayanlara göre, daha çatışmalı ilişkileri olduğu dikkati çekmektedir.
- Kardeş alt sistemindeki çatışmanın da bu çocukların anneleri üzerinde daha fazla stres yarattığı bulunmuştur.

Evlilik İlişkisi

DEHB'li çocukların ebeveynleri daha düşük evlilik doyumu ve daha fazla evlilik çatışması ifade etmekte.

- Çocuk yetiştirme hakkında anne-babanın yaşadığı anlaşmazlıkların fazlalığı, çocukta daha fazla problem davranışa, daha şiddetli evlilik çatışmasına ve daha düşük evlilik uyumuna yol açabilir.

Aile/Ebeveyn Stresi

- DEHB'li çocukların ebeveynleri, kontrol grubuna göre daha fazla stres ifade etmektedir.
- **Özellikle okul-öncesi dönemde çocuğu olan annelerde** stres daha fazla görölmektedir.
  - Ebeveyn stresinin en önemli yordayıcıları; çocuğun davranış problemlerinin şiddetinin fazlalığı ve çocuğun davranışları üzerinde algılanan kontrolün düşüklüğüdür.

Ebeveynin Psikolojik İşlevselliği

DEHB'li çocukların ebeveynlerinde en sık görülen bozukluklar:

1. Depresyon ve anksiyete
2. Alkol bağımlılığı ve antisosyal davranış
3. Ebeveyn DEHB